

Запровадження компетентнісного підходу потребує формування змісту з огляду на бажаний кінцевий результат (набуття бажаних компетентностей – предметних чи ключових), а потім відбирати й структурувати зміст, який може забезпечити досягнення цього результату. Важливим стає не наявність в індивіда внутрішньої організації знань, особистих якостей і здібностей, а здатність застосовувати компетентності в житті та навчанні.

Основна засада компетентнісно спрямованої освіти полягає в реалізації принципу “навчатись діючи”. Необхідно чітко усвідомити, що в загальноосвітній школі в предмета “Мова” додалася ще одна роль – забезпечувати реалізацію компетентностей (учень має здобути не просто знання, вміння й навички, а ґрунтовані на них та на досвіді, цінностях, нахилах компетентності). Якщо раніше робили ставку на здобуття знань, нині – на вміння оперувати здобутими знаннями, використовувати їх на різних рівнях власного життя.

Компетентнісний підхід полягає в зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування й розвиток в учнів здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки та досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності й соціальної практики. Перспективність компетентнісного підходу полягає в тому, що він передбачає високу готовність учнів до успішної діяльності в різних сферах.

Висновки. Отже, комунікативно-мовленнєвий аспект набуває ще більшого значення у процесі освіти школярів та полягає у формуванні різних видів комунікативних компетентностей, які сприяють розвитку міжособистісного спілкування засобами мистецтва слова.

Література

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф.С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
2. Дерев'яно М.Л. Вивчення граматичного матеріалу як ефективний засіб удосконалення мовленнєвих умінь / М.Л. Дерев'яно // Зміст і технології шкільної освіти : матеріали звітної наукової конференції Інституту педагогіки АПН України. – К. : Педагогічна думка, 2005. – Ч. 1. – С. 59–60.
3. Дорошенко С.І. Розвиток мовлення молодших школярів / С.І. Дорошенко. – К. : Освіта, 1987. – 124 с.
4. Методика викладання української мови : навч. посіб. / [С.І. Дорошенко та ін.]. – К. : Вища школа, 1992. – 380 с.
5. Калмикова Л.О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти : навч. посіб. / Л.О. Калмикова. – К. : НМЦВО, 2003. – 229 с.
6. Мельник О. Наукове проектування навчання мовлення / О. Мельник // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 71–79.
7. Петрук О.М. Аспекти комплексної методики вивчення граматичного матеріалу та формування мовленнєвих умінь на функціональній основі / О.М. Петрук // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі : збірник наукових праць. – Рівне, 2003. – С. 324–327.
8. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах / О.Я. Савченко. – К. : Магістр, 1997. – 255 с.

БИКОВСЬКИЙ Т.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГУРТКІВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Інформаційні технології стали невід'ємною складовою життєдіяльності сучасного суспільства. Вони великою мірою визначають подальший економічний та суспільний розвиток людства. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що інформаційні технології є предметом досліджень багатьох учених. Зокрема, психолого-педагогічним аспектам використання інформаційних технологій у навчальному процесі присвячені праці В.П. Беспалька, О.М. Леонтєва,

Ю.І. Машбиця, В.В. Рубцова, Н.Ф. Тализіної. Дані сучасних досліджень (Л.В. Белецької, Ю.О. Дорошенка, М.І. Жалдака, Н.В. Морзе, О.В. Суховірського, М.Ф. Юсупової, С.М. Яшанова) засвідчують необхідність упровадження інформаційних технологій у освітньому процесі.

Питання позашкільної освіти, організації вільного часу дітей висвітлено в наукових працях Л.К. Балясної, В.П. Вахтерова, Г.М. Ващенко, В.В. Вербицького, П.Ф. Каптерєва, Б.С. Кобзаря, М.Б. Коваль, Н.К. Крупської, О.В. Литовченко, В.М. Мадзігона, А.С. Макаренка, Є.М. Мединського, І.М. Мельникової, Г.П. Пустовіт, С.Ф. Русової, В.О. Сухомлинського, Т.І. Сущенко, Н.Ф. Харінка, В.І. Чарнолузького, С.Т. Шацького та ін.

Водночас якщо раніше комп'ютерні гуртки не могли прийняти всіх охочих, то зараз розгортається справжня боротьба за кожного учня. Спробуємо з'ясувати, що змінилося в цій галузі за останні п'ять років.

Мета статті – висвітлити особливості функціонування комп'ютерних гуртків у сучасних умовах у процесі опанування інформаційних технологій.

Протягом останніх декількох років спостерігається деяка тенденція відпливу учнів з комп'ютерних гуртків позашкільних навчальних закладів. Зараз важко уявити собі учня, який не мав би доступу до комп'ютера поза навчальним закладом. Комп'ютер став набагато потужнішим і доступнішим, а розвиток інформаційних технологій здійснив справжню революцію в спілкуванні, отриманні та обміні інформацією. Якщо раніше комп'ютер був доступний, а головне – затребуваний не для всіх, то зараз, з розвитком Інтернету, він став річчю, що використовується практично в кожній сім'ї. На тлі здешевлення технологій це привело практично до стовідсоткової комп'ютеризації населення.

У всіх загальноосвітніх навчальних закладах введено курс інформатики, що дає для учнів широкий доступ до використання комп'ютерів у навчальних цілях.

Не можна не відзначити технічну й мотиваційну сторону питання, де позашкільний навчальний заклад не може змагатися в технічному оснащенні з домашнім комп'ютером, адже будь-який комп'ютер дво-трирічної давності буде менш функціональним, ніж найдешевший новий, а в мотиваційному плані – зі школою, у якій обов'язкове відвідування занять, оцінювання знань.

Усе це зменшує кількість потенційних учнів, які займаються інформатикою в гуртках позашкільних навчальних закладів. Спробуємо з'ясувати, що унікального може запропонувати позашкільна освіта, щоб зацікавити в ній потенційного учня і його батьків.

Т.І. Сущенко зазначає, що позашкільні навчальні заклади компенсують певні недоліки чи суперечності шкільної освіти, оскільки чим насиченіший вищий рівень шкільної освіти, тим ширшими стають інтелектуальні потреби особистості, які школа самостійно задовольнити не може.

П.Ф. Каптерєв акцентував увагу на важливості позакласного освітнього процесу. Він відзначав, що найбільш глибокий вплив на учнів буде в тому випадку, якщо слідувати їх природним схильностям, смакам, нахилам і здібностям. Необхідно надавати учням широку свободу в заняттях улюбленими предметами, тобто освіту ставити на ґрунт самоосвіти й саморозвитку, і лише в міру можливостей і засобів допомагати цьому процесу.

С.Ф. Русова наголошувала на важливості позашкільної освіти, її особливому суспільному значенні, ролі та обов'язках держави щодо її розвитку та під-

тримки. Вона вказувала на необхідність планомірного розширення позашкільних навчальних закладів, оскільки тільки планомірно створена мережа безплатних закладів позашкільної освіти може забезпечити помітний розвиток освіти й морального виховання.

Є.М. Мединський зауважував, що позашкільна освіта – це всебічний гармонійний розвиток особистості або людського колективу в розумовому, морально-соціальному, естетичному та фізичному аспектах.

Отже, по-перше, це індивідуальний підхід до учня завдяки невеликій кількості осіб у групі та великій кількості адаптованих навчальних програм, які розраховані на вивчення певного напрямку в інформатиці. Таким чином, учень може розраховувати, що його навчатимуть саме в тій галузі інформаційних технологій, яка його зацікавила.

По-друге, свобода відвідування занять, де учень може займатися в декількох гуртках, а потім вибрати, який йому подобатися найбільше.

По-третє, соціалізація учнів, самостійність вибору гуртка, адаптація в колективі, який хочеш відвідувати, попередній вибір професії.

По-четверте, часткове вирішення проблеми вільного часу дитини, коли вона перебуває під наглядом і водночас зайнята справою, що цікавить її.

Популяризація названих особливостей позашкільля дасть змогу поліпшити ситуацію. Водночас треба акцентувати увагу й на таких властивостях та перевагах гуртків інформаційних технологій у системі позашкільної освіти.

По-перше, у позашкільних навчальних закладах є можливість відкривати гуртки, вводити курси навчання, яких немає в загальноосвітніх школах і неможливі або складні для вивчення в домашніх умовах (наприклад, пристрій комп'ютера, модернізація або вивчення прикладних програм, що не входять до навчальних програм).

По-друге, формувати склад груп, виходячи з підготовки учнів, а не їх віку. Оскільки підготовка зацікавленого шестикласника може бути вищою, ніж восьмикласника, який не визначився й не поглиблює свої знання.

По-третє, забезпечити учнів можливістю спілкування між собою з використанням інформаційних технологій (Інтернет), мережевих пристроїв.

По-четверте, з учнів, які поволі засвоюють матеріал і порушують дисципліну, але прагнуть у колектив, створювати окремі групи, можливо, з більш повільним вивченням матеріалу.

Аналіз ситуації показує, що серед різноманітних форм навчання доцільною в позашкільній освіті є модульна система навчання. Вона дає змогу швидше реагувати на зміни, що відбуваються в інформаційних технологіях. А це важливо, оскільки ця галузь інтенсивно розвивається й постійно змінюється. Звичайно, робота за модульною системою потребує підготовки з боку педагога, високого рівня власної професійної підготовки та неабияких організаційних здібностей.

Основною метою роботи комп'ютерних гуртків у сучасних умовах є формування компетентностей особистості в процесі опанування інформаційних технологій.

Серед завдань основним є опанування пізнавальної, практичної, творчої та соціальної компетентностей. Пізнавальна компетентність спрямована на засвоєння технічних та технологічних знань, уявлень і понять найпростіших технологічних процесів, конструювання у світі комп'ютерних технологій. Практична компетентність передбачає формування вмінь і навичок роботи з різноманітними

комплектуючими персонального комп'ютера, периферійними пристроями та інструментами, вміння застосовувати здобуті знання на практиці. Творча компетентність забезпечує набуття досвіду власної творчої діяльності, розвиток конструкторських здібностей, формування системного й логічного мислення, уяви, фантазії, здатності виявляти творчу ініціативу, вирішувати творчі завдання; формування стійкого інтересу до технічної творчості, потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні. Соціальна компетентність спрямована на виховання поваги до праці й людей праці, дбайливого ставлення до навколишнього середовища, культури праці, формування позитивних якостей емоційно-вольової сфери (самостійність, наполегливість, працелюбство тощо), виховання доброзичливості, товариськості у ставленні до інших, вміння працювати в колективі.

Діяльність гуртка інформаційних технологій спрямована на ознайомлення із сучасним програмним забезпеченням, периферійними пристроями. Її опанування дасть змогу самостійно та ефективно використовувати комплектуючі до персонального комп'ютера, орієнтуватись у номенклатурі обчислювальної техніки, обирати тип, склад та її конфігурацію відповідно до конкретних вимог. Також вона ознайомить із широко застосовуваними прикладними та службовими програмами, сформує уявлення про архітектуру персонального комп'ютера.

Для дотримання вимог доступності, послідовності та науковості навчання в гуртку інформаційних технологій базується на знаннях, уміннях і навичках, набутих учнями під час вивчення математики, фізики, інформатики тощо в школі.

У процесі організації навчально-виховного процесу застосовуються як традиційні технології навчання та виховання, так і елементи інноваційних технологій (метод проектів, тренінгові технології, формування творчої особистості, колективного творчого виховання, розвивального навчання тощо).

На заняттях гуртка використовують різноманітні методи навчання, серед яких: пояснювально-ілюстративні (розповідь, пояснення, бесіда, демонстрація, досліди тощо), репродуктивні (відтворювальні) та проблемно-пошукові (проблемне викладення матеріалу, дослідницькі, частково-пошукові) методи навчання. Перевага надається інтерактивним та ігровим методам.

Застосовують різноманітні засоби навчання: наочні посібники й матеріали, тестові картки, технічні засоби навчання.

Поряд з груповими, колективними формами роботи ведуть індивідуальну роботу з учнями, у тому числі при підготовці до змагань та інших масових заходів; створюють умови для диференціації та індивідуалізації навчання відповідно до творчих здібностей, обдарованості, віку, психофізичних особливостей, стану здоров'я вихованців.

Перевірку та оцінювання знань і вмінь учнів здійснюють під час виконання ними практичних робіт, а також у формі тестувань, змагань і підсумкових рейтингових підрахунків.

Висновки. Підбиваючи підсумки, визначимо, що особливості функціонування інформаційних технологій позашкільних навчальних закладів можуть охоплювати більш різноманітну тематику занять, застосовувати індивідуальний підхід і більш швидко реагувати на розвиток прогресу в цій галузі, що повинно привести до збільшення охоплення дітей позашкільною освітою, їх ефективнішої соціалізації та розвитку компетентностей.

Література

1. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В.П. Беспалько. – М., 1995.
2. Ботт Э. Использование Microsoft Office XP : специальное издание / Э. Ботт, В. Леонард. – М. ; СПб. ; К. : Вильямс, 2004. – 1023 с.
3. Гуревич Р.С. Організація баз даних у MS Access : навч. посіб. для учнів і студентів нетехнічних навчальних закладів / Р.С. Гуревич, Л.В. Жиліна, М.Ю. Кадемія. – Вінниця : Вінниця, 2006. – 252 с.
4. Каптерев П.Ф. Избранные педагогические произведения / П.Ф. Каптерев. – М. : Педагогика, 1982. – 704 с.
5. Медынский Е.Н. Энциклопедия внешкольного образования / Е.Н. Медынский. – Петроград : Гос. изд-во, 1923. – 138 с.
6. Модульна система професійного навчання: концепція, методика, особливості впровадження : навч.-метод. посіб. / В.С. Плохій, А.В. Казановський. – К. : Київська нотна фабрика, 2000.
7. Руденко В.Д. Практичний курс інформатики / В.Д. Руденко, О.М. Макачук, М.О. Патланжоглу ; [за ред. В.М. Мадзігона]. – К. : Фенікс, 2000. – 304 с.
8. Русова С.Ф. Вибрані педагогічні твори / С.Ф. Русова. – К. : Освіта, 1996. – 304 с.
9. Сущенко Т.И. Педагогический процесс во внешкольных учреждениях / Т.И. Сущенко. – К. : Рад. школа, 1986. – 118 с.
10. Сущенко Т.И. Позашкільна педагогіка : навч. посіб. / Т.И. Сущенко. – К. : ІСДО, 1996. – 144 с.

БОБРИНОК В.А.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ УЧНІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ З ВІДХИЛЕННЯМИ В РОЗУМОВОМУ РОЗВИТКУ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

Суттєве оновлення змісту освіти в спеціальній загальноосвітній школі зумовило необхідність визначення нових концептуальних підходів до його наповнення та структурування, уточнення стратегії й тактики інноваційних процесів у спеціальній освіті. Сьогодні активно закріплюється варіативність її змісту, орієнтація на створення оптимальних умов для самовизначення кожного учня відповідно до його пізнавальних можливостей.

Організація навчання учнів спеціальної школи має відповідати вимогам гуманізації спеціальної освіти, її відкритості, соціальної орієнтації та створення умов для інтеграції учня з особливими потребами в суспільство, необхідною складовою якої є його професійне самовизначення.

Запорукою успішної майбутньої діяльності, як відомо, є готовність особистості до вибору професійної діяльності та здійснення самої діяльності. Загальним проблемам такої готовності присвячено соціологічні, філософські, психологічні й педагогічні дослідження С.Я. Батишева, В.І. Іващенко, Є.О. Климова, Г.С. Костюка, В.М. Мадзізова, Є.М. Павлютенкова, В.О. Полякова, В.В. Серікова, В.О. Сухомлинського.

У сучасній педагогіці категорію готовності розглядають за різними ознаками: як синтез властивостей особистості (В.А. Крутецький); як складне особистісне утворення (Л.В. Кондрашова); як систему, до якої входять мотиваційний, змістово-процесуальний та виконавський (процесуальний) компоненти (О.Г. Мороз, В.О. Сластьонін). Розмаїття трактування поняття готовності та її видів зумовлені завданнями та специфікою діяльності, які вивчалися в кожному окремому дослідженні.

Так, А.В. Крутецький виділив у складі готовності особистості до професійної діяльності такі елементи: позитивне ставлення до діяльності, інтереси, схильності; характерологічні риси; психічний стан; знання, уміння й навички. А.Г. Мороз визначає готовність як складне психічне утворення, що сприяє продуктивній професійній адаптації, і виділяє такі компоненти: мотиваційний; оріє-